

På fødselsdagvisitt i en barokkhave

De fleste Roma-farere kjenner gløttet gjennom nøkkelhullet i klosterporten på Aventinerhøyden. Etter å ha krøpet gjennom den lange allé og svevet gjennom det frie rom over Tiberen, finner blikket feste i Peterskirkens kuppel.

Lignende gløtt kan en våken vandrer finne i frøken Agnes Mathiesens have på Lillehammer. Da frøken Mathiesen (datter av godseier Haaken Mathiesen på Linderud) for snart 20 år siden kjøpte huset, var det bare en ganske liten have som hørte til. Nedenfor var det utparsellert tre villatomter og en vei. Frøken Mathiesen tok skrittet fullt ut og kjøpte alle seks mål. Derfor vider haven seg ut nedover og består av fire kvadrater i form av en T, hvorav den enslige først rommer huset, som skjuler mesteparten av prydhaven på første terrasse for nysgjerrige blikk. Alle naboer mot nord og syd er helt utestengt ved høye hekker.

Men frøken Mathiesen isolerer seg ikke i fornem ensomhet. Den moderlige, hvithårede dame med det skøyeraktige smil, som utrolig nok nå runder de 75, hun åpner sitt hus og sin have ikke bare for de to slektsgenerasjoner, som hun har vært i mors sted for, men for hundrer av andre som kaller henne «tante Akka».

«Er det i Palladios villaer eller i Pompeij at De har fått sansen for romfølelse?» spør jeg nysgjerrig, og Villa d'Estes kombinasjon av stil og fantasi svever også for det indre blikk; men eierinnen svarer med sitt muntreste smil: «Nei, såmen har det vært her oppe i Gudbrandsdalen at gardstunenes romfølelse har grepet meg mest.»

Ideen til haven har hun fått ved å lese professor Schnitlers beskrivelse av et gammelt barokk-anlegg ved Arendal, til og med benkene er nøyaktig kopiert. Bygartner Røhne har hun hatt oppe til hjelp. Det er for eksempel hans idé at linden, som er det selskapeligste og føyeligste av alle trær, er klippet slik at hekkene på øverste terrasse har fått «vinduer» mot syrinhekkene i nord, rosenhekkene og bjerkealléen i syd. Ved hvert veikryss langs søndre gang er plantet fire bjerketrær, som danner en aksentuert allé.

Terrassene er meget lange og smale i sentralaksens retning. Midtre terrasse er beplantet med dvergepletrær. Barokkhavens løvdekkede gang dannes her av paradisepletrær, hvis blomster er mere terrakottafarvet enn de alminnelige. Denne terrasse er som en underdelig drøm om våren. Haktornhekker, som er så velfriserte og flate at småbarn kunne fristes til å ta dem for å være en grønn landevei, strammer midthaven opp og avgrensner den fra kjøkkenhaven med de rødmende jordbær og tomater under glass. Her på skillet ligger et funn av et havehus — montro det ikke heter Sanssouci eller Liselund? — et vakkert og innbydende oppholdssted, med kobberstikk fra Rom foruten japanske farvelitografier på veggene. Den ene del av havehuset gjør tjeneste som oppbevaringssted for den kvinnelige gartners haveredskaper.

Om våren før løvet blir for tett, ser en fra hovedaksens avslutning i haven med de to balsampoler, ned på Vingnesbroen; den erstatter Arendals-anleggets brygge.

Nedenfor havens grense, som vi bare aner oppe fra havetrappen, hvor vi har slått oss ned, heller terrenget så sterkt at vi hverken ser jernbane eller takene på de nedenforliggende hus. Gjennom den langsomme senkning av terrenget og det utstrakte perspektiv, blir det fri, uendelige rom begrenset og dradd inn i haven. Himmelen og Mjøsen er tak og bunn, den grankledde ås stenger midt i mot. Det er av betagende monumental virkning. Haven er i sannhet en storstilet helhets-komposisjon av terreng, beplantning, trær og vann, et anlegg med holdning, men allikevel fullt av yndige detaljer.

Nå da våre fleste barokk-haver er ødelagt, iallfall i sin ekte form, har frøken Agnes Mathiesens haveanlegg en ren kulturhistorisk interesse.

*Urd, september 1936
iflg Anne Wollebæk Slaatto:
"Lillehammerprofiler – Artikkelsamling"
Lillehammer 1977*

Tante Akka nevnes også annet sted i samme bok, der maleren Ole Mæhle siteres: "Ole Mæhle fremholder hva det betyr for et mindre sted at det finnes mennesker som er miljøskapende slik som Einar Lundes, Agnes Mathiesen og Einar Sandbergs var."

Vi Selv og våre hjem, september 1953
iflg Anne Wollebæk Slaatto:
"Lillehammerprofiler – Artikkelsamling"
Lillehammer 1977